

- роботи студентів гуманітарного факультету ОНПУ.- Одеса: ОНПУ, 2010. – 32 с.
8. Лавренюк В.В. Культура мовлення та ораторське мистецтво (Методичні рекомендації для практичних занять та самостійної роботи студентів гуманітарного факультету ОНПУ.- Одеса: ОНПУ, 2010. – 32 с.
 9. Пономарів О. Стилїстика сучасної української мови. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2012. - 246 с.
 10. Сучасна українська мова: Підручник / О.Д. Пономарів, В.В. Різун, Л.Ю. Шевченко та ін.; За ред. О.Д. Пономарева. – 2-ге вид., перероб. – К.: Либідь, 2011. – 400 с.
 11. Якубовська М. Г. Інформаційне середовище ВНЗ як засіб формування цінностей студентів // Інформаційна освіта та комунікативні технології ХХІ століття : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 13-15 вересня 2012 року) / [під заг. ред. В.Г.Спрінсяна]. – Одеса : Симэкс-Принт, 2012. – С. 201-213.

**Віолетта Лавренюк, Вікторія Вакарчук,
Одеський національний політехнічний університет,
Одеса, Україна**

ОРАТОР І АУДИТОРІЯ: КОНТАКТ, ВПЛИВ, ВЗАЄМОДІЯ

В статье раскрыты важные аспекты публичного выступления.

Ключевые слова: оратор, аудитория, публичное выступление, мастерство, психологический контакт.

У статті розкрито важливі аспекти публічного виступу.

Ключові слова: оратор, аудиторія, публічний виступ, майстерність, психологічний контакт.

The important aspects of live performance are exposed in the article.

Key words: speaker, audience, live performance, mastery, psychological contact.

Ораторське мистецтво – це живий багатогранний процес, зумовлений духом часу. Виражаючи основні тенденції соціальної дійсності, воно водночас пропагує дух науки і техніки, здобутку всіх видів мистецтва.

Не можна не визнати, що ораторське мистецтво має неабияке значення як знаряддя діяльності для всіх, хто використовує слово при виконанні своїх службових функцій і у спілкуванні. Ораторське мистецтво – це трибуна для менеджера, юриста, державного діяча, засіб правового впливу – це й частина культури народу.

Найвищий прояв майстерності публічного виступу – це контакт зі слухачами, тобто спільність психічного стану оратора і аудиторії. Це виникає на основі спільної розумової діяльності, подібних емоційних переживань. Необхідно відчувати аудиторію і вміти коректувати свою промову залежно від її реакції.

Найважливіші елементи мовної культури – це ясність, точність, чистота, простота, стислість і образність мови [3; 32-38].

Оратор повинен мати широке коло знань з багатьох питань, і вміти вести дискусію на будь-яку тему.

Головні показники між оратором і аудиторією – це позитивна реакція на слова виступаючого, зовнішнє вираження уваги у слухачів (їхня поза, зосереджений погляд, вигуки схвалення, кивки головою, усмішки, сміх, оплески), “робоча” тиша в залі. Контакт – це величина змінна. Він може бути повним (з усією аудиторією) і неповним, стійким і нестійким у різних фрагменти проголошення промови.

Щоб завоювати аудиторію, треба встановити з нею і постійно підтримувати зоровий контакт. Виступаючий звичайно повільно обводить поглядом слухачів. Перед початком промови витримують невелику психологічну паузу 5-7 секунд. Мова оратора не повинна бути монотонною. Фрази мають вимовлятися з різною інтонацією. Вони поділяються паузами. Існує гротескна пауза, вона робиться при смислового переході, для емоційного ефекту і для підкреслення важливості попередньої чи наступної фрази. У кожне словомовлення необхідно вливати якомога більше сили й енергії.

Для сучасної ораторської промови є характерним поєднання логіко-аналітичних та емоційно-образних мовних засобів.

Якщо тема доповіді не цікава, то увага аудиторії згодом притупляється. Її необхідно підтримувати за допомогою наступних ораторських прийомів:

- питання-відповіді. Оратор ставить питання і сам на них відповідає, висуває можливі сумніви і заперечення, з'ясовує їх і доходить певних висновків;
- перехід від монологу до діалогу (полеміки) дозволяє прилучити до процесу

- обговорення окремих учасників, активізувати тим самим їх інтерес;
- прийом створення проблемної ситуації. Слухачам пропонується ситуація, що викликає питання “Чому?”, що стимулює їх пізнавальну активність;
- прийом новизни інформації, гіпотез змушує аудиторію припускати, міркувати;
- опора на особистий досвід, думки, що завжди цікаві слухачам;
- показ практичної значимості інформації;
- використання гумору дозволяє швидко завойовувати аудиторію;
- короткий відступ від теми дає можливість слухачам “відпочити”;
- уповільнення з одночасним зниженням сили голосу здатне привернути увагу до відповідальних місць виступу (прийом “тихий голос”);
- прийом градації – наростання смислової та емоційної значущості слова. Градація дозволяє підсилити, надати емоційної виразності фразі, сформульованій думці [21; 211-213].

Дієвим засобом контакту є спеціальні слова та вирази, що забезпечують зворотний зв'язок. Це особові займенники 1 і 2 особи (я, ви, ми, ми з вами), дієслова у 1 і 2 особі (спробуємо зрозуміти, зауважимо, відзначимо, прошу вас, відзначте собі, подумайте, конкретизуймо тощо), звертання (шановні колеги, дорогі мої), запитання (ви хочете почути мою думку?).

Специфіка усного мовлення проявляється в побудові фраз і цілих речень. Прийнято вважати, що в публічному виступі слід віддавати перевагу більш коротким синтаксичним конструкціям, вони краще сприймаються на слух і запам'ятовуються.

Перелічені мовні засоби контакту допомагають подолати “бар'єр”, слугують об'єднанню оратора зі слухачами.

Поза, жести, міміка – це належність індивідуального стилю. Ці елементи кінесичної системи спілкування діють на зоровий канал сприйняття, акцентують увагу на змісті інформації, що надходить по слуховому каналу, підвищують емоційність і тим самим сприяють кращому засвоєнню висловлених думок.

В ораторському мистецтві використовуються:

- ритмічні жести, що підкреслюють логічний наголос, уповільнення і прискорення промови, місце пауз;
- емоційні передають відтінки почуттів (стиснутий кулак, овальний рух руки);

- вказівні рекомендується використовувати в дуже рідких випадках, коли є предмет, наочне приладдя, на які можна вказати;
- образотворчі – наочно представляють предмет, показують його.

Положення тіла при промові має бути природним. Не треба стояти, широко розставивши ноги або виструнчившись, рівномірно хитатися з ноги на ногу або стояти заціпеніло. Плечі потрібно тримати прямо, не відтягуючи їх назад, голову – рівно, не нахиляючи вперед чи вбік. Будь-які рухи, жести, міміка виправдані лише в тому разі, якщо вони не привертають до себе надмірної уваги. Якщо ж вони впадають в очі, то відвертатимуть увагу слухачів від основного змісту промови.

Основним показником почуттів мовця є вираз обличчя. Міміка оратора стимулює емоції аудиторії, здатна передати гаму переживань: радість, скорботу, сумнів, іронію, рішучість тощо. Вираз обличчя оратора і весь його зовнішній вигляд має відповідати характеру промови, в також виражати доброзичливе і навіть дружнє ставлення, оскільки аудиторія не любить сердитих чи байдужих. Видатний адвокат і майстер слова минулого А.Ф. Коні зазначав, що в хорошого оратора особа говорить разом із мовою.

Взаємодія з аудиторією – це спільність психологічного стану оратора і його слухачів, що викликані спільними роздумами та співпереживаннями в процесі їх сумісної інтелектуальної роботи. Наявність контакту у взаємодії зі слухачами усвідомлюється оратором як позитивний чинник, що полегшує його роботу, адже в умовах взаємодії найбільш повно розкриваються його особистісні риси. В свою чергу сам факт встановлення контакту надає ораторові інтелектуального й емоційного задоволення

Досвід найкращих ораторів світу доводить, що умовами встановлення взаємодії є:

- добре володіння оратором предметом промови;
- врахування настроїв і потреб аудиторії;
- проста, жива мова оратора;
- постійний зоровий контакт зі слухачами, визначення їх реакції і внесення додаткових змін як до змісту, так і до методики викладання матеріалу;
- намагання бачити в кожному слухачеві співрозмовника, товариша, не підніматися над аудиторією;
- залучення слухачів з перших хвилин до сумісного активного обговорення питань [4; 235].

Метою діяльності оратора є перетворення знання в переконання. Існує ілюзія, що для такого перетворення достатньо лише змістовно, повно, логічно викласти певну інформацію і мети досягнуто. Для того, щоб забезпечити успіх виступу (реалізувати мету виступу і забезпечити свій інтерес), оратору необхідно, щоб інформацію було сприйнято, засвоєно аудиторією, більше того – стало системою, частиною тих її духовних цінностей, що зумовлюють мотиви поведінки. А щоб цього досягти, ораторові необхідні не лише знання предмету розмови, а й уміння зробити так, щоб аудиторія впродовж усієї промови слухала оратора, взаємодіючи з ним.

Важливо знати, що у взаємодії оратора й аудиторії відбуваються суб'єктні відносини, які передбачають двобічну активність, незважаючи на те, що вплив оратора домінуючий і, здавалося б, однобічно впливовий.

Засвоєння будь-якої інформації неможливе без участі емоційно-чуттєвого апарату. Люди ж помилково вважають, що достатньо довести істину як математичну формулу, щоб її прийняли, або достатньо вірити самому собі, щоб інші повірили. Часто виходить не так: оратор говорить одне, а слухачі в результаті доходять іншого висновку. Річ у тім, що перш ніж дістатися до впливу на переконання слухача за допомогою знання, ораторові необхідно перебороти два психологічних кола протидії, без чого знання просто не дійде до слухача, той почує тільки слова, не більше [1; 157].

Психологічно перший етап розуміння, тобто подолання першого кола протидії, важливий у досягненні мети оратора, якщо слухач внутрішньо сприйме тему і предмет виступу, як важливий для себе і цікавий, і буде готовий слухати їх.

Другий етап розуміння пов'язаний із подоланням опору повсякденної свідомості. При цьому варто підкреслити, що йдеться саме про подолання опору, оскільки формування наукових уявлень може протягом усього виступу зводитися до того, щоб нейтралізувати щодо буд-якого питання укорінені стереотипи. Подолання опору виражається з інтелектуальної точки зору в усвідомленні аудиторією того факту, що багато чого з того, що є в житті, не вкладається у звичні рамки розуміння і не може бути пояснене на підставі існуючих у неї уявлень. А психологічно воно виявляється навіть суто зовні: у довірі до оратора, у прагненні записати, у проханнях щось повторити, і навіть у незгоді, якщо вона носить не ворожий характер, а характер сумніву.

Про всі ці нюанси оратор має пам'ятати, відчувати їх і відповідно до цього будувати психологічну лінію поведінки.

Майстерність організації взаємодії залежить від багатьох чинників: пер за все від майстерності самого виступу – його змістовності (це науково-теоретична глибина, практична спрямованість і логічність), емоційності. Велике значення також має технологія піднесення матеріалу, тобто правильний вибір форм і методів виступу залежно від особливостей аудиторії.

Список використаних джерел

1. Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Риторика: Навч. посібник. – Львів: Світ, 2010. – 240 с.
2. Александров Д.Н. Риторика: Учебн. пособие для вузов. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. – 534 с.
3. Александров Д.Н. Риторика: Учебное пособие / Д.Н. Александров. – 2-е изд., испр. М.: Флинта Наука, 2002. – 624 с.
4. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. К.: Академія, 2014. – 342 с.
5. Василенко О. П. Застосування засобів інтерактивних технологій навчання під час викладання української мови за професійним спрямуванням майбутнім фахівцям інженерно-технічних спеціальностей // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Серія № 5. Педагог. науки: реалії та перспективи. – К., 2011. – Вип. 29. – С. 102–105.
6. Василенко О. П. Особливості розвитку критичного мислення у студентів інженерно-технічних спеціальностей при вивченні української мови за професійним спрямуванням // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б.Хмельницького; [гол. ред. Потапчик Є.М.]. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2011. – № 61. Серія педагогічні та психологічні науки. – С. 51–53.
7. Зубенко Л.Г. Ораторське мистецтво: практичний посібник. – К.: Парламентське видавництво, 2002. – 115 с.
8. Зубков Н. Сучасний український правопис. Комплексний довідник. – Харків: Торсінг, 2002. – 208 с.
9. Лавренюк В.В. Лексична, граматична, стилістична норми в мові ділових паперів: Тренінг-курс (Для студентів денної і заочної форм навчання всіх спеціальностей. – Одеса: ОНПУ, 2010. – 26 с.
10. Лавренюк В.В. Морфологічна норма у професійному стилі мовлення (Методичні рекомендації для студентів усіх спеціальностей з дисципліни “Українська мова за професійним спрямуванням”). – Одеса: ОНПУ, 2010. – 14 с.

11. Лавренюк В.В. Культура мовлення та ораторське мистецтво (Методичні рекомендації для практичних занять та самостійної роботи студентів гуманітарного факультету ОНПУ.- Одеса: ОНПУ, 2010. – 32 с.
12. Лавренюк В.В. Культура мовлення та ораторське мистецтво // Конспект лекцій для студентів Гуманітарного факультету Одеського національного політехнічного університету. Одеса: ОНПУ, 2010. – 175 с.
13. Лавренюк В.В. Конспект лекцій (перероблений і доповнений) з дисципліни “Українська мова за професійним спрямуванням” для студентів технічних факультетів усіх спеціальностей. Рівень підготовки - бакалавр. Галузь знань – 0201 “Культура”. Напрямок підготовки – 6.020105 “Документознавство та інформаційна діяльність”. / Укл.: В.В. Лавренюк – Одеса: ОНПУ, 2013.- 137 с.
14. Мовна норма: Навчальний посібник для студентів технічних і гуманітарних спеціальностей денної та заочної форм навчання / Укладач: Лавренюк В.В. Одеса: ОНПУ, 2015. - 160 с.
15. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика: Навч. посібн. – К.: Вища школа, 2004. – 311 с.
16. Овчиннікова А.П., Хаджирадева С.К. Основи ораторської майстерності в умовах конфліктної взаємодії. – Одеса: Пальміра, 2005. – 179 с.
17. Онуфрієнко Г.С. Риторика. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 592 с.
18. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 240 с.
19. Хоменко І.В. Еристика: мистецтво полеміки: Навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 192 с.
20. Хоменко І.В. Еристика: підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 280 с.
21. Якубовська М. Г. Інформаційне середовище ВНЗ як засіб формування цінностей студентів // Інформаційна освіта та комунікативні технології ХХІ століття : зб. матеріалів V Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 13-15 вересня 2012 року) / [під заг. ред. В.Г.Спрінсяна]. – Одеса : Симэкс-Принт, 2012. – С. 201-213.

Виталий Лучинкин, Татьяна Капезина
Пензенский государственный университет
Пенза, Россия

МЕЖКУЛЬТУРНЫЕ КОММУНИКАЦИИ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Аннотация. В статье рассматриваются межкультурные коммуникации и расширение взаимосвязи и взаимозависимости различных стран, народов и их культур, в связи с развитием цифровых и компьютерных технологий. Анализируются основные особенности межкультурной коммуникации в Интернете. Выделяются виды межкультурного общения в виртуальной реальности. Делается вывод, что Интернет представляет собой универсальную коммуникационную среду, существенно расширяющую формы межкультурных коммуникаций.

Ключевые слова. Межкультурные коммуникации, глобальное информационное пространство, информационная безопасность, коммуникативность, интерактивность, индексируемость.

Annotation. This article discusses cross-cultural communication and the expansion of the relationship and interdependence among countries, peoples and cultures, in connection with the development of digital and computer technology. Analyzes the main features of intercultural communication on the Internet. Are allocated types of intercultural communication in virtual reality. The conclusion is that the Internet is a universal communication medium, significantly expands the forms of intercultural communication.

Keywords. Intercultural Communications, the global information space, information security, communication, interactivity indexed.

Анотація. У статті розглядаються міжкультурні комунікації та розширення взаємозв'язку і взаємозалежності різних країн, народів та їхніх культур, в зв'язку з розвитком цифрових і комп'ютерних технологій. Аналізуються основні особливості міжкультурної комунікації в Інтернеті. Виділяються види міжкультурного спілкування у віртуальній реальності. Робиться висновок, що Інтернет являє собою універсальну комунікаційне середовище, істотно розширює форми міжкультурних комунікацій.

Ключові слова. Міжкультурні комунікації, глобальний інформаційний простір, інформаційна безпека, комунікативність, інтерактивність, індексованих.

В начале третьего тысячелетия стало очевидно, что человечество развивается по пути расширения взаимосвязи и взаимозависимости различных стран, народов и их культур. Процесс глобализации в